

Starokatolicyzm

Kościół Polskokatolicki w RP jest członkiem Wspólnoty Kościołów Starokatolickich Unii Utrechckiej. Wspólnota Kościołów Starokatolickich została zawiązana 24 listopada 1889 roku i zrzesza niezależne kościoły krajowe uznające za swą bazę dogmatyczną Deklarację Utrechcką Biskupów Starokatolickich. W Deklaracji Wspólnota powołuje się na zasady pierwotnego, nie podzielonego Kościoła pierwszego tysiąclecia. Kościoły wchodzące w skład Unii (Holandia, Niemcy, Szwajcaria, USA, Austria, Polska oraz misje w Chorwacji, Słowacji, Francji, Włoszech, Danii i Szwecji) uważają się za spadkobierców dążeń koncyliarnych i episkopalnych występujących w łonie Kościoła zachodniego. Wśród Kościołów wchodzących w skład Unii można wyróżnić trzy zasadnicze nurty tradycji eklezjalnych:

1. Niezależny Kościół Utrechtu, przez długie lata oskarżony o jansenizm; dla kościołów starokatolickich powstałych po 1870 roku stał się „Kościółem Matką”;
2. Właściwe kościoły starokatolickie, powstały na tle sporu doktrynalnego z powodu uchwał I Soboru Watykańskiego o najwyższej władzy i nieomylności papieża;
3. Kościoły, które powstały na przełomie XIX i XX wieku, nie tyle na tle sporów doktrynalnych, ale z pobudek patriotycznych, pobożnościowych i innych; do grupy tych kościołów należy Kościół Polskokatolicki w RP (ok. 52 tys. wiernych) wraz z Polskim Narodowym Kościołem Katolickim w USA i Kanadzie. PNKK jest dla Kościoła Polskokatolickiego „Kościółem Matką”. Ograniczoną wspólnotę z Unią Utrechcką posiada Starokatolicki Kościół Mariawitów (ok. 25 tys. wiernych), z którego wyodrębnił się Kościół Katolicki Mariawitów (ok. 4 tys. wiernych).

Kościół Polskokatolicki swoją historią sięga okresu wielkiej emigracji do USA. To na jego terenie zrodził się i działa PNKK, gdzie żył i tworzył reformator bp Franciszek Hodur, który nadał Kościołowi charakter organizacyjny i doktrynalny. Pierwsi wyznawcy Kościoła wywodzili się z polskich środowisk emigracyjnych mocno związanych z Kościołem Rzymskokatolickim. Doświadczyli na własnej „skórze”, że związek pomiędzy wiarą a kulturą, będącą podstawą tożsamości narodowej, jest niepotrzebnym balastem. Utrudnia bowiem szybki proces amerykanizacji nowo przybyłych emigrantów. Źródłem kryzysu w Kościele Rzymskokatolickim w USA była dominacja kleru pochodzenia irlandzkiego w stosunku do duchowieństwa innych nacji.

Przeciw niesprawiedliwości w stosunkach kościelnych w USA protestowali Czesi, Francuzi, Niemcy, Włosi. Tworzyli oni tzw. niezależne parafie, których żywot był często bardzo krótki.

Polacy, skrzywdzeni przez swego proboszcza w Scranton, zwrócili się do ks. Franciszka Hodura z prośbą o pomoc. Odpowiadając na ich prośbę, przejął wbrew swemu ordynariuszowi opiekę duszpasterską nad zbuntowanymi. Efektem było powstanie niezależnej parafii pod wezwaniem św. Stanisława B.M. Natomiast osobiście dla ks. F. Hodura wiązało się to z tzw. suspensą, czyli zawieszeniem w pełnieniu funkcji kapłańskich. Scranton, pod kierunkiem ks. Hodura, jako jedyny ośrodek niezależnych sformułował program. Były to cztery postulaty, których realizacja spowodować miała naprawę stosunków kościelnych w USA. Brzmiały one następująco:

1. prośba o przedstawiciela w episkopacie USA,
2. zgoda na unarodowienie własności kościelnej,
3. przyznanie parafii prawa wyboru proboszcza,
4. kontrola finansów parafii przez członków Rady Parafialnej.

Tak sformułowane postulaty przekazano także Stolicy Apostolskiej. Stolica Apostolska wyraziła zgodę tylko na pkt 4 - pozostałe odrzuciła, zgodnie z obowiązującym na terenie USA prawem kościelnym. Zarówno ks. F. Hodur i jego wierni z Scranton na tak sformułowaną odpowiedź zareagowali stanowczym sprzeciwem. Odpowiedź została przekazana Biskupowi Ordynariuszowi Scranton, który 2 października 1898 roku obłożył ekskomuniką, czyli wyłączeniem z Kościoła Rzymskokatolickiego, ks. F. Hodura.

3 października 1898 roku ks. F. Hodur i związani z nim wierni złożyli w sądzie wniosek o rejestrację nowej wspólnoty wyznaniowej. Okres budowy zakończył I i II Synod, na którym zapadło wiele istotnych dla Kościoła decyzji. W roku 1907 reformator ks. F. Hodur z rąk biskupów starokatolickich w katedrze św. Gertrudy w Utrechcie przyjął sakrę biskupią. Jednocześnie przed przyjęciem sakry elekt podpisał Deklarację Utrechcką Biskupów Starokatolickich. Następane lata to okres dynamicznego rozwoju Kościoła w USA.

Bp Franciszek Hodur dość wcześnie myślał o zorganizowaniu życia kościelnego Kościoła Narodowego także w Polsce. Stało się to możliwe po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Misja w Polsce zaczęła działać dzięki ks. Bronisławowi Krupskiemu, który przy okazji akcji charytatywnej starał się informować społeczeństwo o Kościele narodowym. Systematyczną pracę misyjną prowadzić zaczął ks. Franciszek Bończak, który przybył do Krakowa w 1922 roku. To on

przyczynił się do powstania ważnych dla życia Kościoła instytucji: Seminarium, Kurii itp. Podejmowane wielokrotnie w okresie międzywojennym próby legalizacji Kościoła nie przyniosły pozytywnych rezultatów.

W roku 1922 Kościół posiadał 2 parafie, natomiast osiem lat później było ich już 64. Po zakończeniu II wojny światowej Kościół przystąpił do odbudowy życia religijnego. W okresie okupacji hitlerowskiej stracił, bowiem 30% stanu kapłańskiego. Pracy tej przewodził bp Józef Padewski - Ordynariusz Diecezji Polskiej PNKK. Terror stalinowski dotknął boleśnie także i Kościół Narodowy. Aresztowano Bpa Józefa Padewskiego i osadzono go w więzieniu śledczym UB w Warszawie przy ul. Rakowieckiej. Poddany torturom i szykanom, zmarł zamęczony 10 maja 1951 roku. Władzę w Kościele objęło Tymczasowe Kolegium Rządzące. Obradujący w Warszawie Synod Kościoła (8-11 grudnia 1952 roku) pod naciskiem władz (Urzędu ds. Wyznań) uchwalił autokefalizację Kościoła w Polsce, zmieniając jednocześnie nazwę na Kościół Polskokatolicki.

Kościół Polskokatolicki, tak jak pozostałe Kościoły Starokatolickie, uznaje Deklarację Utrechcką Biskupów Starokatolickich z 1889 roku za podstawowy dokument doktrynalny. W Deklaracji zawarty jest zwięzły wykład starokatolickich zasad wiary. W punkcie 1. Deklaracji czytamy: "Trzymamy się tego, co wszędzie, co zawsze, co przez wszystkich było wyznawane; to jest bowiem prawdziwe i rzeczywiście katolickie". Deklaracja stwierdza także, że Kościoły Starokatolickie zachowują " [...] wiarę starego Kościoła, tak jak wyrażona ona została w ekumenicznych Symbolach i w powszechnie uznawanych dogmatycznych orzeczeniach Soborów Ekumenicznych nie podzielonego Kościoła pierwszego tysiąclecia". W dokumencie tym podkreśla się bardzo mocno, wspólną Kościołom katolickość urzędu i kultu. Kościół podobnie jak inne, odrzuca dwa nowe dogmaty I Soboru Watykańskiego:

1. o nieomyślności papieża,
2. o uniwersalnej jurysdykcji papieża.

Zgodnie z Deklaracją uznaje się historyczny prymat, jaki przysługuje Biskupowi Rzymu jako primus inter pares.

Kościół Polskokatolicki i Kościoły Starokatolickie odrzucają, jako nieuzasadnioną w Piśmie Świętym i Tradycji naukę o niepokalanym poczęciu Najświętszej Marii Panny (1854) i cielesnym Wniebowzięciu (1950). Kościół, zgodnie ze starokatolickim depozytem wiary, przyjmuje 7 sakramentów św. (chrzest, bierzmowanie, Najświętszy Sakrament, pokuta, namaszczenie chorych, kapłaństwo, małżeństwo). Kościoły Starokatolickie nie pozostawiają wątpliwości względem nauki

o Najświętszym Sakramencie. Otóż w Deklaracji czytamy: „Zachowujemy [...] wiernie i w nienaruszonej formie starą katolicką wiarę w Najświętszy Sakrament Ołtarza, wierząc, że pod postacią chleba i wina przyjmujemy Ciało i Krew naszego Pana, Jezusa Chrystusa”. Liturgia w Kościele Polskokatolickim była zawsze sprawowana w języku polskim i jest bardzo zbliżona do liturgii Kościoła Rzymskokatolickiego.

Najwyższą władzę w Kościele sprawuje Synod Ogólnopolski, który zbiera się co pięć lat. W okresie między synodami Kościołem kieruje Rada Synodalna i Kolegium Biskupów, (w którego skład wchodzi wszyscy biskupi diecezjalni i biskupi pomocniczy). Na zewnątrz Kościół reprezentowany jest przez Biskupa Zwierzchnika Kościoła, który wybierany jest spośród urzędujących Ordynariuszów Diecezji. Od Synodu w roku 1995 zwierzchnikiem Kościoła jest bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, który jednocześnie pełni funkcję Ordynariusza Diecezji Warszawskiej. Kościół posiada episkopalno-synodalną strukturę i jest niezależny od innych. Istotnym elementem struktury Kościoła jest episkopat i sukcesja apostołska.

Kościół dzieli się na diecezje (aktualnie trzy):

1. warszawska - siedzibą diecezji jest Warszawa,
2. wrocławska -siedzibą diecezji jest Wrocław,
3. krakowsko-częstochowska - z siedzibą w Częstochowie.

Diecezje dzielą się na dekanaty, a te na parafie. Parafia jest podstawową strukturą duszpasterską Kościoła.

Przyszli duchowni przygotowują się do pracy duszpasterskiej od strony naukowej w ramach sekcji starokatolickiej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, od strony duchowej w Wyższym Seminarium Duchownym Kościoła Polskokatolickiego.

Aktualnie w Kościele pracuje 5 biskupów (3 ordynariusze, bp pomocniczy oraz bp senior) i 110 kapłanów. Kościół posiada 86 parafii.